Archeologienota

Lommel, Hoevenstraat

Deel II: Programma van Maatregelen

Projectcode: 2021C220

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016 en latere wijzigingen. Niet uitvoeren van het programma van maatregelen wordt door de Gewestelijke Afdeling Inspectie en Handhaving Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed beschouwd als een bouwmisdrijf en kan leiden tot sancties.

HAAST

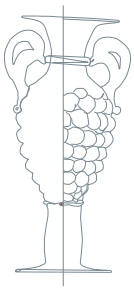
Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., (2021), Lommel, Hoevenstraat, verslag van de resultaten van het bureauonderzoek, HAAST-rapport 2021-16, Bree, D/2021/12654/16

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1 - B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

© 2021 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2021/12654/16

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

COVERFOTO: Luchtfotomozaïek 2013-2015 van het projectgebied © geopunt.be

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek

1. Administratieve gegevens
2. Aanleiding van het vooronderzoek
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem
4. Gemotiveerd advies
5. Lijst van de afbeeldingen

1. Administratieve gegevens

Projectcode	2021C220
Actoren	Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Provincie	Limburg
Gemeente	Lommel
Deelgemeente	Lommel
Site	Hoevenstraat
Kadastrale gegevens	Lommel, afd. 1, sectie C, percelen 766k en 766k
Oppervlakte onderzoeksgebied	3295 m²
Kadastraal percelenplan	Fig. 2
Topografische kaart	Fig. 3
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

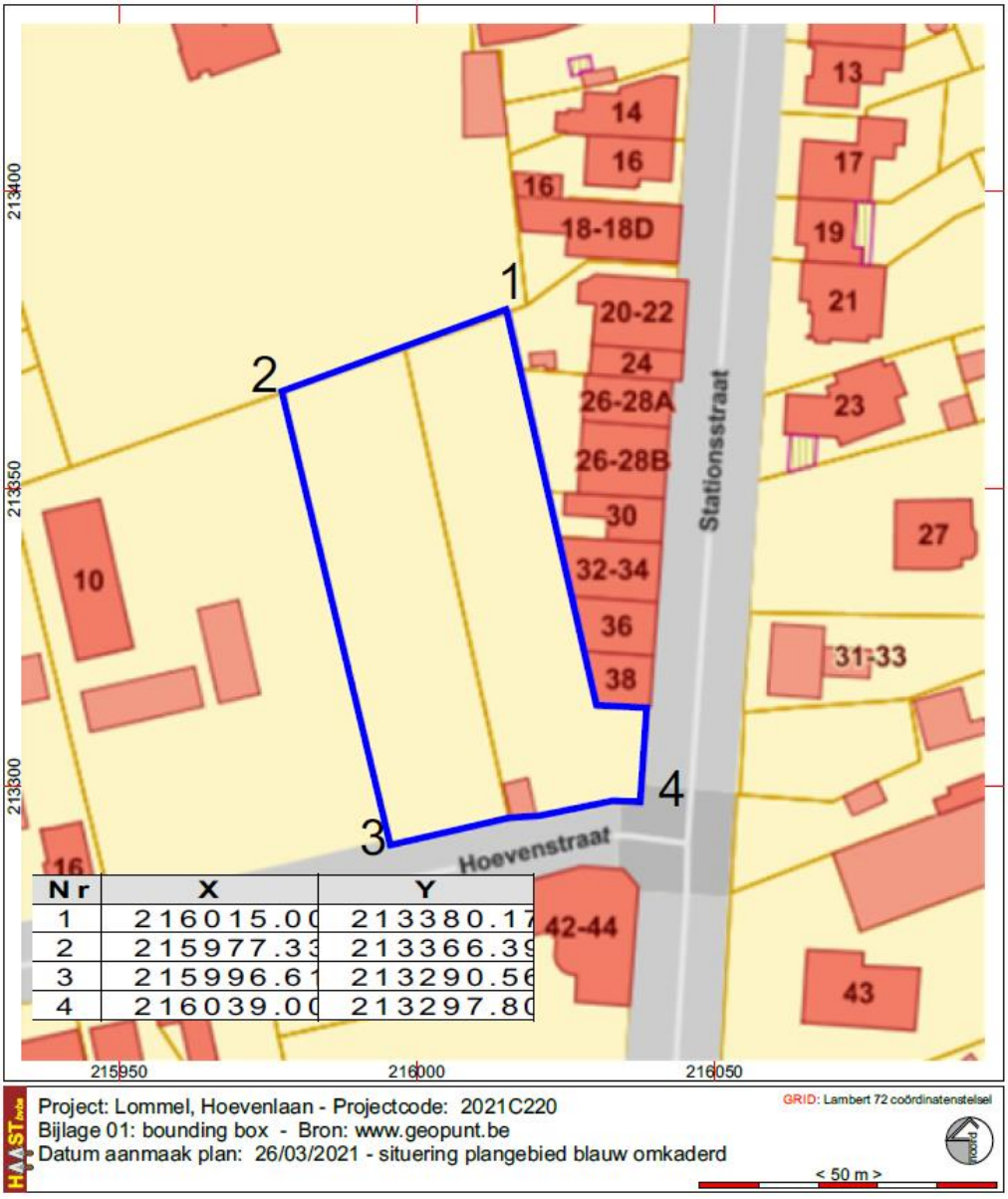

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale ligging: Lommel, 1ste afd sectie C, percelen 766h en 766k. De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3295 m²

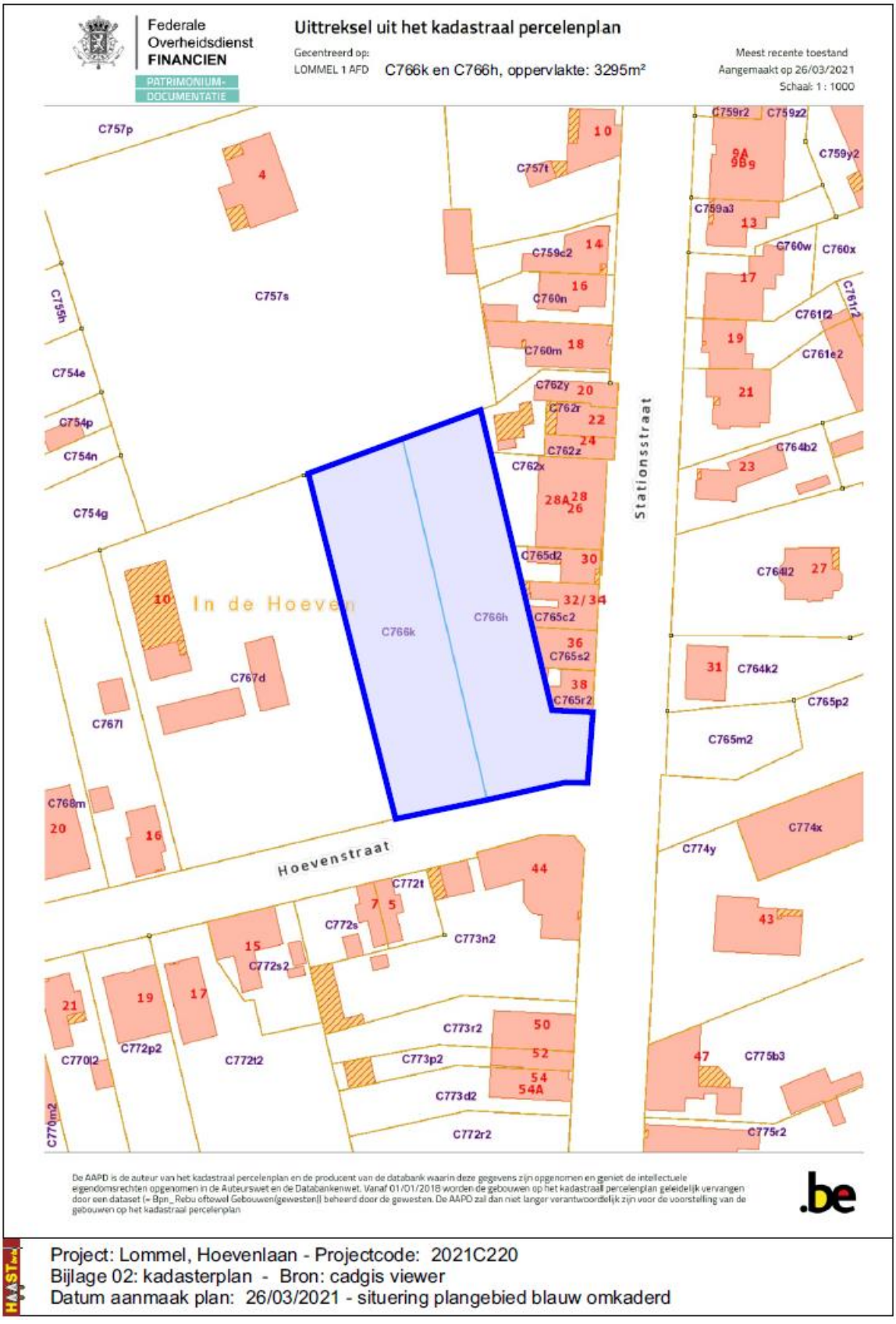

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 2021 (cadgis viewer grand public)

2. Aanleiding van het vooronderzoek[1]

De geplande werken omvatten de bouw van 6 geschakelde woning, 5 aan de noordzijde en 1 in de zuidoostelijke hoek van het complex, en 7 appartementen aan de straatzijde. Het volledige complex van woningen en appartementen wordt met één kelder onderkelderd met inrit vanuit de Hoevenstraat centraal onder het compex. De kelder heeft een oppervlakte van 1085 m² met plaats voor parkings, bergruimten en technische ruimten, trappenhal en liftkoker. 1085 m² = 33% van de totale oppervlakte van het projectgebied. Reken daarbij een marge van ca. 1 m rondom de kelder als uit te graven zone om wanden te kunnen gieten en verankeren, dan wordt een oppervlakte van ca. 1250 m² ingenomen voor de kelderput (= 38% van het projectgebied).

De keldervloer, gewapend beton, zal aangezet worden op een diepte van 3.45 m onder het 0-peil van de bouw (= +30.50m TAW). De vloer zelf heeft een dikte van 40 cm. De woning aan de zuidoostelijke hoek van het complex wordt slechts gedeeltelijk onderkelderd.

De nutsleidingen worden via de kelderruimte direct aangesloten op de infrastructuur in de Hoevenstraat.

Na afwerking van de bouw zal het terrein verder aangelegd worden met terassen aan de woningen, aanplant van bomen en struiken en aanleg van wandelpaden. Voor de aanleg van de omgeving blijft de bodemingreep beperkt tot een herwerken van de teelaarde. De paden zullen aangelegd worden in waterdoorlatend materiaal met een afboording met betonplaatjes. Er wordt een 15 tot 20 cm dikke funderingslaag voorzien in steenslag en een afwerkingslaag in dolomiet. 4 bestaande bomen aan de oostzijde van het terrein, op perceel 766h, dienen behouden te blijven.

Fig. 3: inplantingsplan zoals aangereikt en detail met betrekking tot de te behouden bomen

[1] Plannen van de nieuwbouw werden opgenomen in het verslag van het bureauonderzoek en de bijlagen daarvan

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

De bestaande bronnen, historische kaarten, geomorfologische en landschappelijke situering en archeologische bronnen, bevatten weinig of geen aanwijzingen betreffende het archeologisch potentieel van het projectgebied zelf: de archeologische verwachting mag eerder matig tot laag ingeschat worden.

Dit betekent dat naar inschatting van de archeologische verwachtingen de landschappelijke en bodemkundige kenmerken van het projectgebied en haar directe omgeving moeten geëvalueerd worden.

Wat betreft de steentijd: er zijn geen indicaties in de omgeving die als indicatief kunnen beschouwd worden voor aanwezigheid van sporen uit de steentijd binnen het projectgebied aangezien in de omgeving van het projectgebied geen enkele vondstmelding gedaan werd van sporen en/of artefacten uit de steentijd. Het terrein is landschappelijk weliswaar een droog tot zeer droog terrein, maar op redelijk verre afstand van een natuurlijke waterbron. De dichtsbijgelegen waterloop is de Einderloop op ca 500 m ten oosten van het projectgebied. Maar dit is een artificieel gegraven ontwateringssloot. Beteknt wel dat de omgeving van die sloot waterrijk moet geweest zijn, maar het projectgebied zelf valt buiten de gradiëntzone die aan dit gebied zou gekoppeld kunnen worden.

Wat betreft de Metaaltijden, Romeinse Tijd en (vroege) Middeleeuwen: ook voor deze perioden geldt dat het projectgebied op vrij grote afstand tot een waterbron ligt, waardoor de verwachting naar het aantreffen van sporensites eerder matig kan ingeschat worden ondanks de oorspronkelijk droge bodemkundige situering. De kans is groter dat restanten worden aangetroffen die te maken hebben met bewerking van het land zoals sporen van spiekers of een geïsoleerde afvalkuil zoals onder meer het geval was in Oudsbergen, deelgemeente Meeuwen, en Pelt, deelgemeente Overpelt, waar, weliswaar wat betreft Overpelt Bleekveld korter bij een natuurlijke waterbron dan het voorliggend projectgebied, ook sporen werden aangetroffen die eerder te maken hebben met bewerking van het land gedurende de Ijzertijd zonder dat er aanwijzingen werden aangetroffen voor een nederzetting[2]. Ook aan de Peerderstraat in Kleine Brogel was de archeologische verwachting laag en toch werden er tal van sporen uit de volle Middeleeuwen aangetroffen die uiteindelijk geleid hebben tot een archeologische opgraving[3]. Helemaal uitsluiten van sporen uit deze periode is op basis van dit bureauonderzoek niet mogelijk maar de kans op het aantreffen van sporen of het potentieel op het aantreffen van sporen lijkt eerder matig tot laag te zijn.

[2] VAN DE KONIJNENBURG, R. en DONDEYNE, S., (2012) Archeologische opgraving site: Overpelt - Ringlaan / Veldstraat / Bleekveldstraat: eindverslag, HAAST-rapport 2012-08, Bree en VAN DE KONIJNENBURG, R. en JANSSEN, J., 2017, Meeuwen-Gruitrode, Hoogstraat/Kruisstraat), Archeologienota na proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2017-34, Bree, D/2017/12654/34 (https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/3824)

[3] VAN DE KONIJNENBURG, R. en VAN GENECHTEN, B., WIJNEN, J. en JANSSEN., J., 2019, Peer (Kleine Brogel), Peerderstraat 56-62, nota archeologie – verslag van het landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek, HAAST-rapport 2019-11, Bree, D/2019/12654/11 (https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/11942)

Wat betreft de Late Middeleeuwen, Nieuwe Tijd en later zijn er aanwijzingen op alle historische kaarten dat het projectgebied nog deel uitmaakte van een uitgestrekt heidegebied. De verwachting naar sporen van bewoning uit die perioden wordt ook laag ingeschat al kan ook hier de aanwezigheid van sporen niet uitgesloten worden.

De vondstmeldingen in de centraal archeologische inventaris wijzen niet direct op grote verwachtingen wat betreft het projectgebied.

Het archeologisch potentieel kan derhalve als volgt worden samengevat:
Steentijd: laag
Metaaltijden: matig
Romeinse tijd – vroege middeleeuwen: matig
Volle middeleeuwen en later: laag

Het volledige gebied wordt bedreigd tengevolge van bodemingrepen die gepaard zullen gaan met de bouw van woningen, appartementen en buitenaanleg. Ondanks het feit dat de archeologische verwachtig matig tot laag is, is het archeologisch potentieel niet volledig uit te sluiten. Derhalve, en omdat de kans op het aantreffen van een sporensite het grootst is, wordt over het volledige projectgebied een proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

Verstoorde zones:

Binnen het projectgebied kunnen geen ernstige verstoringen vastgesteld worden.

4. Gemotiveerd advies

Randvoorwaarden

Het terrein dient vrij toegankelijk te zijn en de bomen, met uitzondering van de te behouden bomen, dienen gerooid te worden. De bomen mogen gekapt tot op maaiveld niveau maar niet ontworteld. Het ontwortelen kan immers schade toebrengen aan de oorspronkelijke bodemopbouw en eventueel aanwezige archeologische sporen. Schuttingen en andere constructies dienen afgebroken te worden tot op het maaiveldniveau.

Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode & technieken

Onderzoeksmethode:

Proefsleuvenonderzoek

Op basis van een afweging van de verschillende onderzoeksmethodes, opgenomen in het verslag van het bureauonderzoek, toegevoegd aan dit programma van maatregelen, blijkt dat een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem doormiddel van een proefsleuvenonderzoek, de meest

efficiënte en aangewezen methode, ook kosten-baten gewijs, om het terrein verder archeologisch te evalueren en te waarderen naar mogelijke kennisvermeerdering met betrekking tot de archeologische kennis omtrent het projectgebied en zijn omgeving.

Het doel van een **proefsleuvenonderzoek** is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

We adviseren om het terrein te onderzoeken doormiddel van proefsleuven van 2 m breed op een onderlinge afstand van 12,50 m waarbij de lengte van de proefsleuven wel wordt aangepast aan de totale beschikbare terreinoppervlakte, zuidwest-noordoost gericht, en rekening houdend met de te behouden bomen. Door deze oriëntatie volgen de proefsleuven het licht van zuidwest naar noordoost dalend reliëf, haaks op de Hoevenstraat. Ook naar uitvoering is deze oriëntatie het meest aangewezen gelet op de vorm van het terrein.

Het proefsleuvenonderzoek met ingreep in de bodem dient uit te worden gevoerd als een standaard proefsleuvenonderzoek. 2 m brede proefsleuven geven het beste resultaat om de verstoringen vast te stellen, af te bakenen en te determineren.

Door ze in te plannen op een onderlinge afstand van 12,50 m wordt meteen gebiedsdekkend gewerkt en kan gemakkelijk 10% van het terrein onderzocht worden zoals bepaald in de Code van goede Praktijk v4.0. Aanvullend, om minimaal 12,50% van het terrein te onderzoeken, worden kijkvensters of volgvensters aangelegd. De kijk- en/of volgvensters worden aangelegd om een beter inzicht te krijgen in de onderlinge samenhang van sporen, indien er aangetroffen worden, om een duidelijke afbakening te kunnen maken voor een eventueel vervolgonderzoek indien toch waardevolle sporen zouden aangetroffen worden of om de schijnbare afwezigheid van sporen te verifiëren.

De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. Met de kijkvensters of dwarssleuven kan een dekkingspercentage van 12,50% bereikt worden, wat wenselijk is voor degelijke uitspraken over het geheel van het terrein. Indien hiervan wordt afgeweken, wordt dit beargumenteerd. Voor de uitvoering van dit onderzoek worden de vereisten gesteld in de Code van de Goede Praktijk v4.0 gevolgd. Indien er wordt van afgeweken, wordt dit eveneens beargumenteerd. Tijdens het proefsleuvenonderzoek dient de nodige aandacht te gaan naar de bodemopbouw in het plangebied.

De volgende onderzoeksvragen moeten met dit onderzoek minimaal beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er tekenen van erosie?
- In hoeverre is de bodemopbouw intact?
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
  - *Zijn er sporen of structuren aanwezig?*
  - *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
  - *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
  - *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
  - *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
- *Komt het projectgebied in aanmerking voor een eventuele archeologische opgraving voorafgaand aan de werken? Wat is de verwachte sporendensiteit?*
- *Welke onderzoeksvragen en aandachtspunten kunnen geformuleerd worden na uitvoering van een prospectie met ingreep in de bodem in functie van een eventueel vervolgonderzoek?*

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en behoudenswaardigheid van de archeologische waarden in het plangebied en wanneer een eenduidig advies kan worden gegeven voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ. Om te bepalen of het onderzoeksdoel is bereikt, gebruikt de erkende archeoloog de volgende criteria:

Oppervlaktecriterium

Aangezien het principe van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek gebaseerd is op een statistische manier van werken is het van belang dat een voldoende ruime dekking wordt verkregen. Bovendien is het van belang dat de spreiding van de sleuven over het hele terrein gewaarborgd wordt zodat uitspraken kunnen worden gedaan over het hele terrein.

Inhoudelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden voldoende onderzoeken zodat uitspraken kunnen worden gedaan over onder meer datering, interpretatie en onderlinge samenhang van sporen.

Ruimtelijke evaluatie

De erkende archeoloog moet eventueel aanwezige archeologische waarden zodanig onderzoeken dat hij een uitspraak kan doen over de ruimtelijke spreiding van een of meerdere archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Opmerking:

Het volledige vervolgtraject is afhankelijk van de resultaten van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van een proefsleuvenonderzoek. Volgens de Code van de Goede Praktijk (8.4 en verder) kan een volgende stap in het vervolgtraject pas in detail worden uitgeschreven nadat de resultaten van een voorgaande stap in het vooronderzoek beschikbaar en bekrachtigd zijn (akte van genomen).

Personeel

Het proefsleuvenonderzoek dient te worden uitgevoerd door een erkend archeoloog samen met een assistent-archeoloog, beiden met de nodige ervaring en kennis van landelijk gelegen terreinen in de Kempen.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van goede Praktijk:

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen.

Fig. 4: Voorstel van inplanting van proefsleuven

5. Lijst van de afbeeldingen

COVERFOTO: Luchtfotomozaïek 2013-2015 van het projectgebied © geopunt.be

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Situering van het onderzoeksgebied op het kadasterplan, situatie 2021 (cadgis viewer grand public)

Fig. 3: inplantingsplan zoals aangereikt en detail met betrekking tot de te behouden bomen

Fig. 4: Voorstel van inplanting van de proefsleuven